

Foto: Toril Bakke

Oppmerksomt Nærvær

Prekestolhytta 6-7.9.19
Rogaland legeforening

Michael de Vibe, mdeVibe@outlook.com

Oppmerksomt nærvær- Mindfulness

Attention to present-moment experience
without judgement- Kabat-Zinn

1. Oppmerksomt - våken
2. Nær – meg selv, den andre og livet
3. Vær – være

Kompetanser vi alle har –utvikles gjennom:

- Vilje
- Oppmerksomhet
  - Fokusert - Attention
  - Åpen - Awareness
- Holdning
  - Vennlig, ikke-dømmende og nysgjerrig

Betydning av nærvær

- Kvaliteten på det vi gjør
- Kvaliteten på våre relasjoner
- Livsglede
- Endring
- Mestre utfordringer
- Hvordan vi ser på oss selv og livet

Innganger til nærvær

- Kroppen – kroppsbevissthet
- Pusten – nøkkel til her og nå – livets bevegelse
- Følelser – følelsesbevissthet
- Kreativitet og lek
- Naturen
- Våkenheten i seg selv

Jes Bertelsen- Et essay om indre frihet, 2011

Stress

Ytre og indre stimuli/hendelser

Persepsjon-oppfattelse

Frykt eller flukt reaksjon

Stress hormoner fra hypothalamus, hypofyse og binyrer
(gir økning i puls og blodtrykk)

Vedvarende indre stressreaksjon
(gir høyt blodtrykk, rytmeforstyrrelser, søvnvansker, hodepine, muskelsmerter og angst)

Uhensiktsmessig stressmestring
(overarbeid, hyperaktivitet, overspising, misbruk av ulike stoffer)

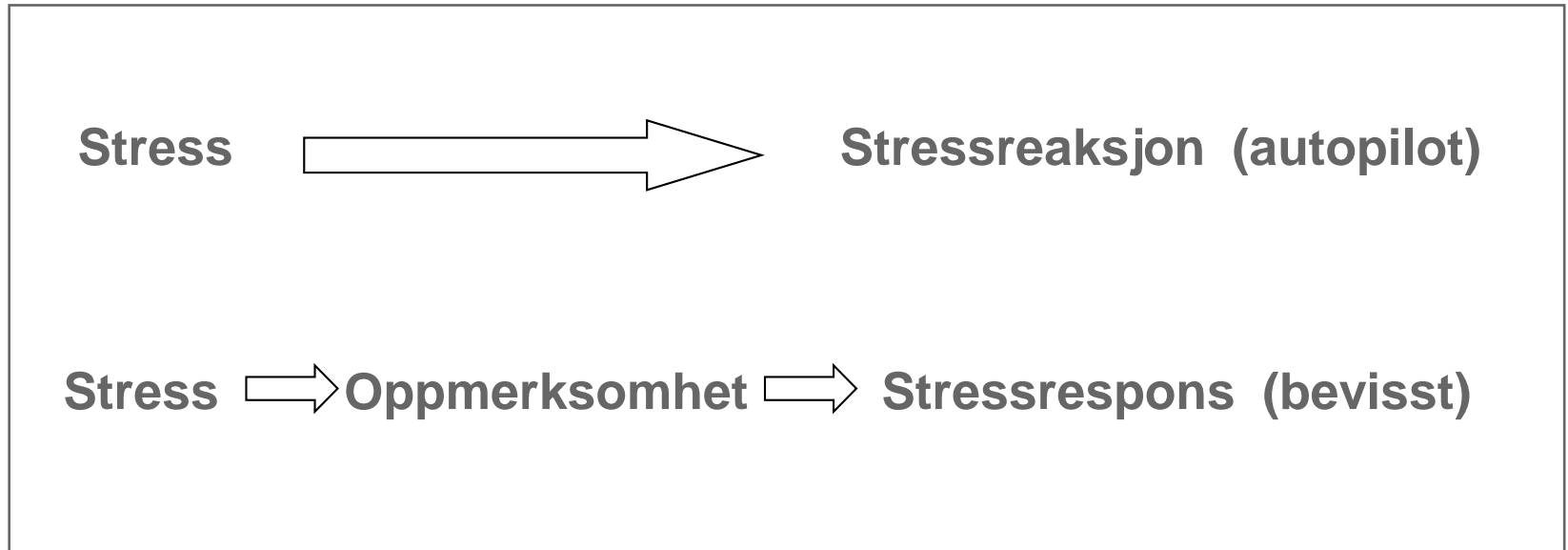

Sammenbrudd i systemet
(gir utmattelse, utbrenthet, depresjon, hjertesykdom, med mer)

Stress, sykdom og kvalitet på behandling

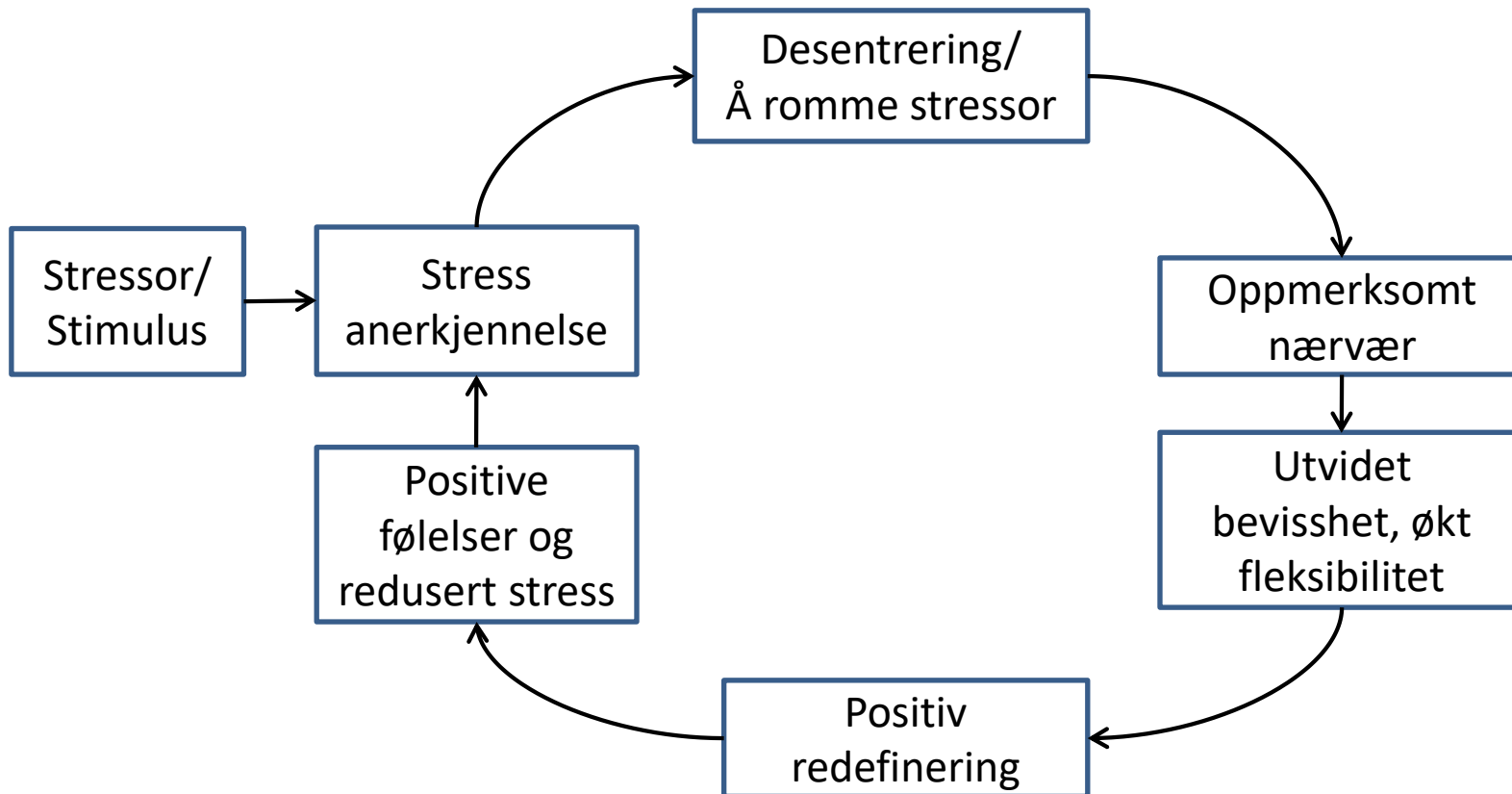
- West CP, et al. Association of resident fatigue and distress with perceived medical errors. *JAMA* 2009; 302(12):1294-1300.
- Shanafelt TD et al. Burnout and self-reported patient care in an internal medicine residency program. *Ann Intern Med* 2002; 136:358–367.
- Fahrenkopf, A.M et al. Rates of medication errors among depressed and burnt out residents: prospective cohort study. *BMJ (Clinical research)* 2008; 336:488-491.
- Shanafelt, T.D et al. Burnout and medical errors among American surgeons. *Ann Surg* 2010; 251:995-1000.
- Williams, E.S et al. The relationship of organizational culture, stress, satisfaction, and burnout with physician-reported error and suboptimal patient care: results from the MEMO study. *Health Care Manage Rev* 2007; 32:203-212.

Oppmerksomhetstrening og mestring av stress

Mellom stimulus og respons er det et mellomrom. I det mellomrommet ligger muligheten til å velge vår respons. I vår respons ligger vår vekst og vår frihet. Viktor E. Frankl

Nærværsbasert mestring

Etter Garland et al, 2009

MMT – Mindfulness to meaning teory

- Fremmer desentering
- Reduserer kognitiv og atferdsmessig autopilot
- Utvider O til ny indre og ytre informasjon som før ble oversett pga stress-indusert innsnevring av O
- Innsnevring gir overlevelsesfordel gjennom rask mobilisering av mestringsressurser, men gir bias mot negativt innhold

MMT

Eksempel : en trafikkulykke i morgenrushet

- kan gi stress fordi det ikke samsvarer med forventninger ift morgenrush. Det øker usikkerhet, fordi det ukjente må møtes og håndteres.
- Mindful O på hendelsen, stopper den vanemessige vurderingen, og tillater utvidet O, på den som er utsatt for ulykken, takknemlighet over egen sikkerhet, klarhet over livets skjørhet og mirakel.
- Stress reduseres gjennom å integrere en utvidet bevissthet (livet er skjørt og jeg må sette pris på hvert øyeblikk), som skaper mening og vekst

Faktorer i utvikling av velvære over 6 år etter 7 ukers MBSR kurs for studenter

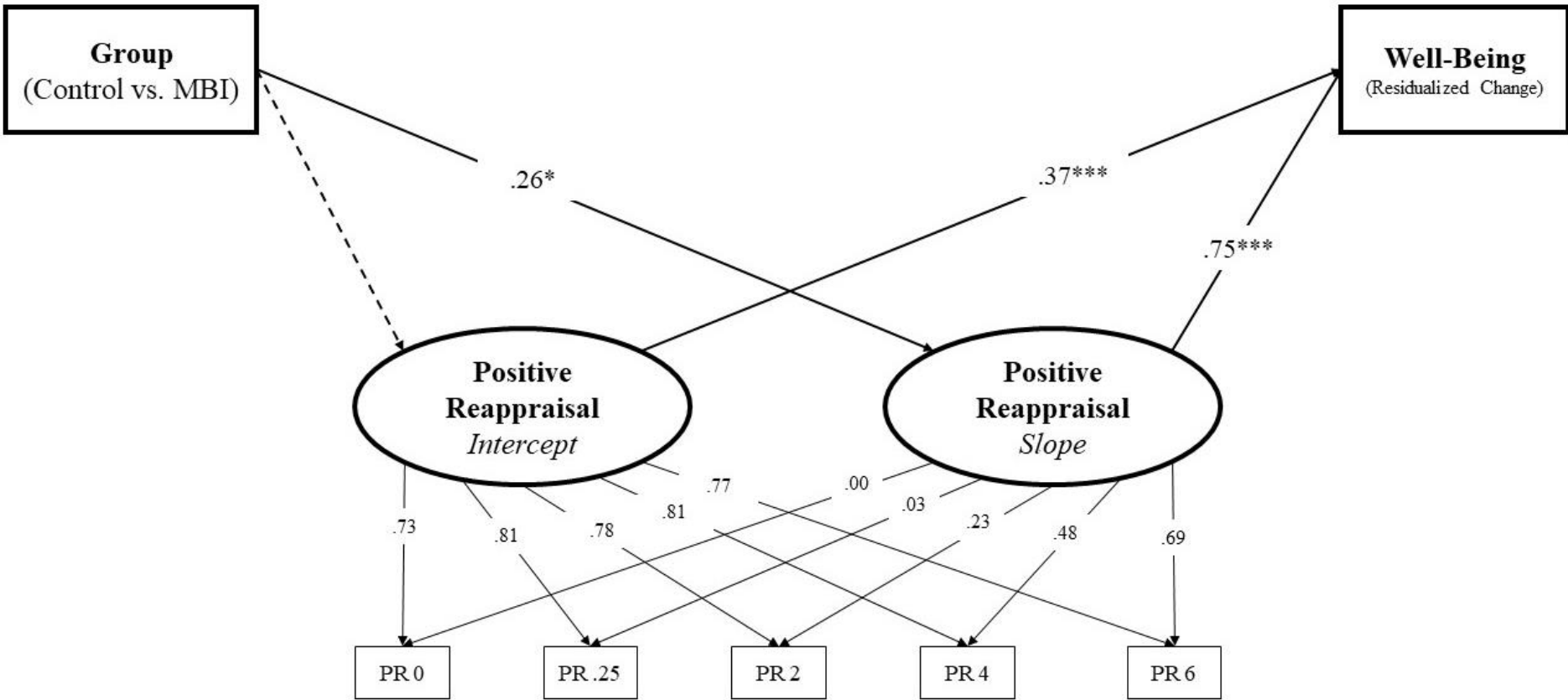

Figure 3. Final latent growth curve model of the influence of a mindfulness based intervention on positive reappraisal in relation to well-being. Non-significant paths are not depicted. PR = Positive Reappraisal.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Stress og helsetro

- 30 000 voksne fulgt i 8 år
- Spurt om stress belastning
- Spurt om de mente stress var skadelig
- 43% økt risiko for tidlig død
- Kun for dem med høyt stress som mente stress var helseskadelig

Keller et al. 2012. Health Psychology

Sosialt stress eksperiment

3 grupper holder 5 min foredrag under stress, men fikk ulik forberedelse:

1. Ignorere stressreaksjon
2. Ingen instruksjon
3. Revurdere stress som positivt - ga økt hjerteeffektivitet (CO og TPR) og mindre opptatthet av negative signaler

Jamieson et al. 2012.

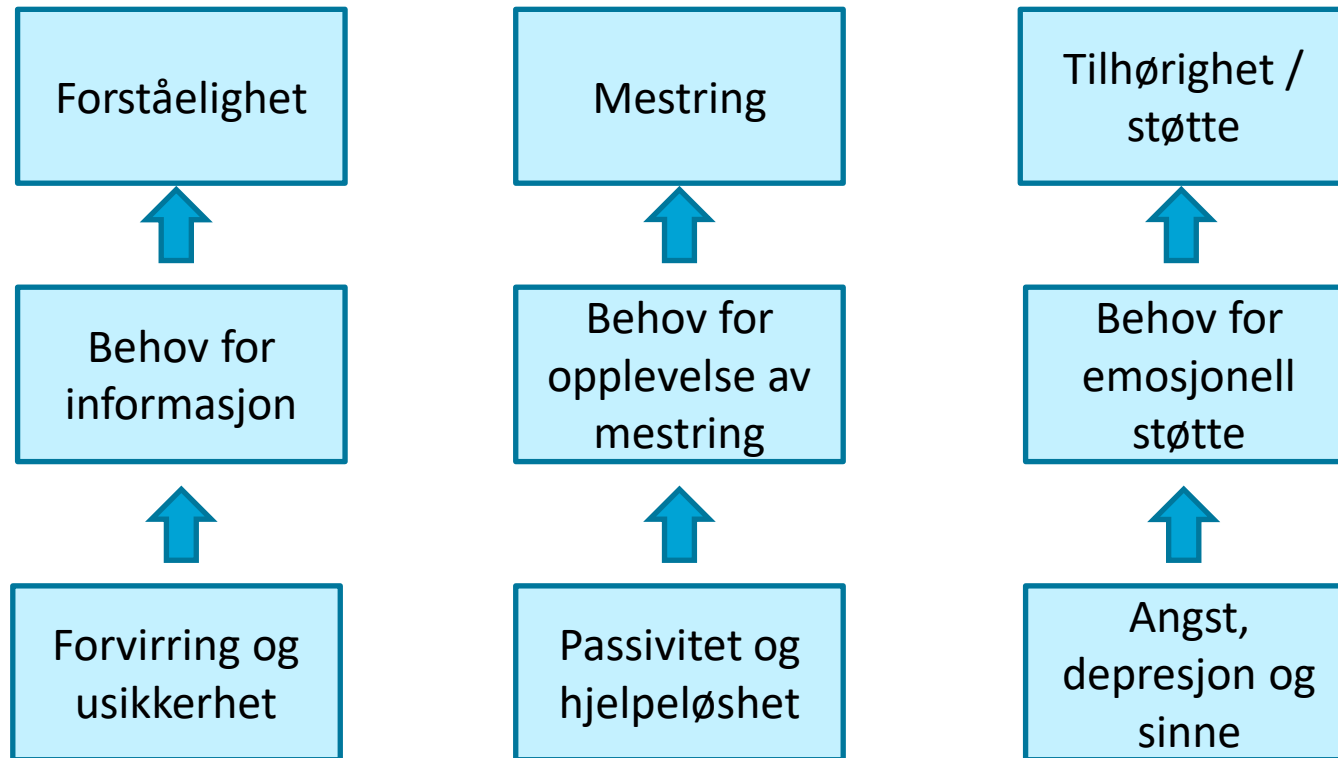

Helsefremmende effekt av Mindfulness

- Salutogenese (fremme helse) gjennom:
  - Forståelighet
  - Håndterbarhet
  - Mening/tilhørighet
- Mindfulness styrker denne prosessen
(Weissbecker I. 2002)

Haviks modell for å forstå og ivareta pasientenes psykologiske behov

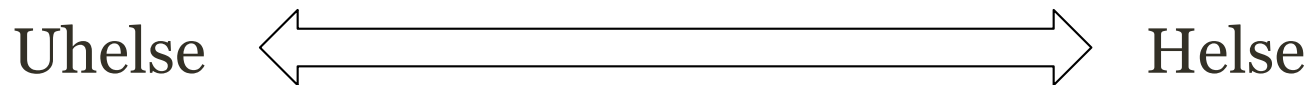

Havik O.E. Nordisk psykologi 1989; 41:161-176

Helse

- Skapes av helsefremmende holdninger og handlinger
- Ikke ved å forebygge og behandle sykdom

- Salutogent perspektiv:

- Patogent perspektiv:

Frisk/syk dikotomi

- Helse og sykdom ulike prosesser

Effekt av trening i nærvær på kronisk astma

- Astma rel. livskvalitet bedre etter 1 år $d=.66$ (CI .30-1.03)
  - Aktivitetsbegrensning mindre
  - Symptomer mindre plagsomme
  - Følelsesmessig funksjon bedre
  - Forhold til omgivelsene bedre
- Lungefunksjon uforandret

Oppmerksomhetstrening og terapeuten

Kjennetegn ved ”mindful” praksis

- Helt til stede med seg selv, pasient og omgivelser
- Mot til å se virkeligheten slik den er
- Affekt toleranse
- Nysgjerrighet overfor det man ikke vet
- Ydmykhet og toleranse for egne og andres svakheter
- Empati og medfølelse basert på innsikt

Epstein RM. Mindful Practice. JAMA 1999; 282: 833-9.

Trening i mindfulness senker stress, utbrenthet, angst og depresjon, og øker selvomsorg og livskvalitet hos helsearbeidere

- Systematisk oversikt: Escuriex B, Labbé E: Health Care Providers' Mindfulness and Treatment Outcomes: A Critical Review of the Research Literature. *Mindfulness*. 2011; 2:242-253.

Systematisk oversikt over oversikter (MBSR og MBCT, kontrollgrupper -WL og TAU)

- 23 MA, med 115 RCTer og 8,683 deltakere
- Depresjon $d=0.37$ (95%CI 0.28, 0.45)
- Angst $d=0.49$ (95%CI 0.37, 0.61)
- Stress $d=0.51$ (95%CI 0.36, 0.67)
- Livskval. $d=0.39$ (95%CI 0.08, 0.70)
- Fys.funsj. $d=0.27$ (95%CI 0.12, 0.42)

Gotink, 2015: Standardised Mindfulness-Based Interventions in Healthcare: An Overview of Systematic Reviews and Meta-Analyses of RCTs.

Funn fra min Phd i 2014, MBSR for medisin og psykologistudenter

- Redusert mental distress og økt velvære etter kurset, uavhengig av studie, universitet og instruktør; middels stor effekt størrelse
- Oppmøte og øvelser bedret effekten på mentalt distress
- Høy nevrotisisme og samvittighetsfullhet forbundet med økt effekt etter intervensjonen
- Fortsatt sign. effekt på mentalt distress og mestring etter 4 års oppfølging, mediert av målt mindfulness etter intervensjonen
- Økt velvære etter 6 år mediert av økt positiv mestringsstil

Oppmerksomhetstrening i behandling

- OT for å oppdage og akseptere det som er
- Tillater det som var subjekt, ”min smerte”, å bli objekt
- Lar meg erfare at jeg er mer enn smerten
- Ser meg selv som atskilt fra innholdet i sinnet
- Åpner for å erfare mitt stille senter/ min eksistens

Nevrale baner relatert til mindfulness

1. Stress-reaksjoner og recovery fra stress
2. Oppmerksomhet
3. Emosjonsregulering
4. Empati og medfølelse
5. Selvoppfattelse

Oppsummering

- Styrker oppmerksomhet, følelsesregulering og arbeidshukommelse
- Resulterer i vedvarende endring i positiv innstilling og fremmer kreativ problemløsning
- Reduserer reaktivitet og stressrelatert hormonproduksjon (kortisol)
- Økt kortikal tykkelse i flere ulike hjerneområder
- Reduserer aktivitet og størrelse på fryktsenteret (amygdala)
- Redusert aldersbetinget atrofi av hjernen
- Styrker områder for selvkontroll og mulighet til å handle ut fra egne verdier og preferanser

Ekspertise i ps.terapi

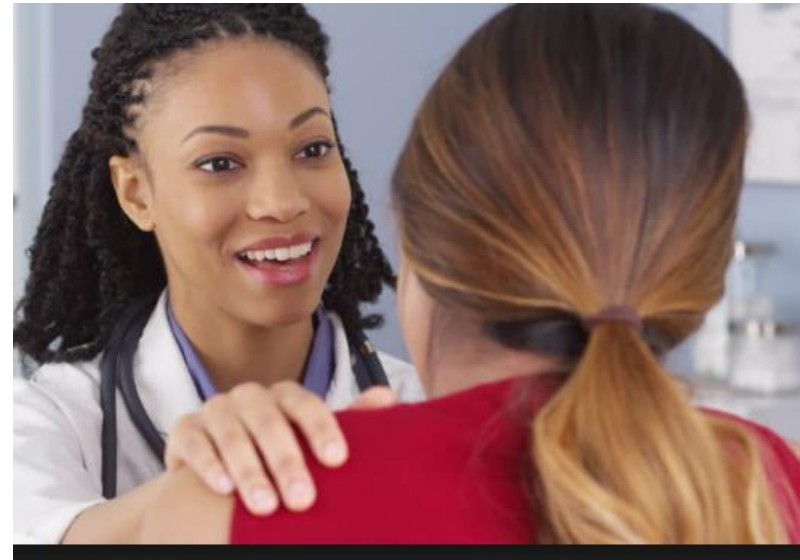
- Usikker effekt av antall utdanninger, klinisk erfaring, antall år som terapeut, metodetrohet
- Stor forskjell mellom terapeuter. De beste kjennetegnes av: «Keen situational awareness, observant, alert and attentive, constantly comparing new info with existing knowledge.»

Tracey TJ. American psychologist 2014;69:218-229

Hva trenger vi å styrke for å bedre pasientbehandling?

- The improvement of therapy may best be accomplished by learning to improve one's ability to relate to patients

Lambert & Barley. 2001

ON, selvet og målet for terapi

- I vest er målet et sterkt selv som kan fungere effektivt i verden
- I øst er målet å gjennomskue selvet og forsones seg med eksistensens grunnvilkår av forandring, liv og død og gjennom dette finne fred og glede
- Gjennom ON erfare at alle fenomener endrer seg og oppnå innsikt i selvet som en prosess

Hvem er jeg?

Er jeg min kropp?

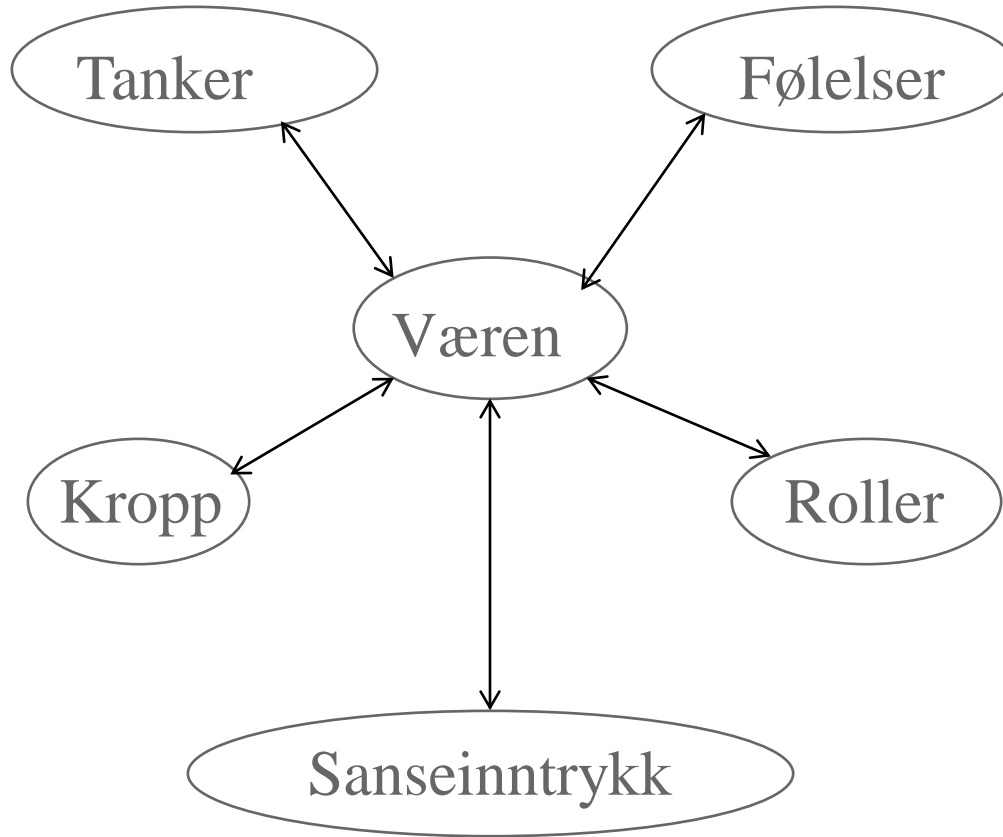
Er jeg mine tanker?

Er jeg mine følelser?

Er jeg mine roller?

Er jeg noe mer enn dette?

Hvem er jeg?

Ferruci P: Bli den du er (1982)

